

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Opinia Komitetu Polityki Naukowej o projekcie ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk

Dotyczy: Projekt ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796, z późn. zm.) w związku z obowiązkami Komitetu Polityki Naukowej wynikającymi z art. 340 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Projekt ustawy Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 listopada 2025 r. zamyka wieloletnie próby jej wprowadzenia na podstawie dotychczasowych propozycji, które nie znajdowały uznania, jak np. „Projekt PAN Beta”, „Projekt PIN PAN” („Projekt Porozumienia Instytutów Naukowych PAN) czy „Środowiskowy projekt ustawy o Polskiej Akademii Nauk” powstały i modyfikowany przez Prezesów PAN poprzedniej i obecnej kadencji. Opiniowany projekt jest efektem kompromisu wypracowanego przez Zespół, w którego skład obok MNISW weszli przedstawiciele Akademii (korporacja), instytutów naukowych PAN oraz organizacji związkowych.

Projekt wprowadza szereg istotnych zmian, których założeniem jest uproszczenie struktury organizacyjnej PAN, zwiększenie przejrzystości działania i funkcjonalności struktury PAN, demokratyzacja działań oraz wzmocnienie odpowiedzialności w zarządzaniu mieniem i zasobami ludzkimi. Ma także na celu dostosowanie Akademii do współczesnych wyzwań funkcjonowania instytucji w obszarze nauki, uporządkowanie struktury Akademii, wzmocnienie pozycji młodego pokolenia naukowców w strukturze PAN oraz doprowadzenie do rozdzielenia funkcji naukowych, doradczych i kontrolnych od korporacji. Wprowadzając dodatkowe mechanizmy konsultacyjne, wzmacnia partycypacyjny model zarządzania Akademią. Projekt ten zwiększa także rolę instytutów i ich kierownictwa w procesach decyzyjnych Akademii.

W opiniowanym projekcie ustawy proponuje się:

1. Usprawnienie struktury organizacyjnej i zarządczej PAN.

- powołanie dwóch organów PAN: „Zgromadzenia Dyrektorów Instytutów Naukowych PAN” reprezentującego instytuty wobec organów PAN i podmiotów zewnętrznych, poprzez np. prawo do opiniowania podziału środków publicznych czy też udziału w konsultacjach

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

dotyczących spraw nauki, oraz „Prezydium Zgromadzenia Dyrektorów” - jako organu wykonawczego, zapewniającego koordynację i ciągłość działań;

- rozszerzenie kompetencji prezesa PAN w zakresie nadzoru nad majątkiem i finansami np. poprzez prawo do samodzielnego powoływania i odwoływania kanclerza;
- reorganizację struktury wewnętrznej wydziałów Akademii – likwidacja rad kuratorów i przekazanie ich kompetencji dziekanom Wydziałów.

2. Reformę korporacji uczonych i struktury członkostwa.

- likwidacja rozróżnienia na członków korespondentów i członków rzeczywistych na rzecz jednolitego statusu członka krajowego;
- podniesienie progu wiekowego dla uzyskania statusu członka-seniora z 70 do 75 lat.

3. Ujednolicenie i modernizację zasad zatrudnienia.

- odejście od mianowania jako formy zatrudnienia - na rzecz jednolitego systemu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę;
- rozszerzenie katalogu stanowisk badawczo-technicznych;
- zwiększenie możliwości zatrudniania na stanowisku profesora instytutu osób z odpowiednim dorobkiem naukowym i stopniem doktora.

4. Wzmocnienie systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej i unifikację spraw pracowniczych.

- ujednolicenie kwestii związanych z oceną pracowników, odpowiedzialnością dyscyplinarną poprzez rozbudowanie przepisów o nowe procedury i poszerzenie katalogu kar rejestrowanych w systemie POL-on oraz wprowadzenie funkcji mediatora na poziomie PAN.

5. Wzmocnienie pozycji PAN w systemie nauki.

- możliwość tworzenia spółek celowych przez PAN i instytuty naukowe finansowanych ze środków własnych, w celu wykorzystania potencjału wdrożeniowego jednostek naukowych PAN oraz ich zdolności do współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Komitet Polityki Naukowej, po zapoznaniu się z zaproponowanymi rozwiązaniami, **pozytywnie opiniuje projekt ustawy**, zwracając jednocześnie uwagę na potrzebę modyfikacji lub likwidacji:

- art. 11: ust. 4a „Prezes Akademii może, na wniosek członka krajowego Akademii, który nie

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

ukończył 75. roku życia, przyznać mu status członka-seniora.”, w którym brak jest uzasadnienia i pozostawienie w wyłącznej gestii Prezesa PAN stosowanie tego zapisu;

- art.53: ust. „3a Kandydat na dyrektora instytutu jest zobowiązany do:

pkt. b) złożenia oświadczenia, że:

- nie był karany karą dyscyplinarną,

- jest nieskazitelnego charakteru.”

wskazując, że złożenie oświadczenia o nieskazitelności (swojego) charakteru przez osobę kandydującą jest kuriozalne i w związku z tym zbędne.

prof. dr hab. Ewa Gruza

Przewodnicząca KPN

Warszawa, dn. 30 grudnia 2025 r.